

هدهد

بسته‌ی معلم

قصه‌های بزرگان ایران برای بچه‌ها
یک بزرگ، یک بیت، یک چراغ

برای: آموزگاران دبستان (پایه‌ی دوم تا ششم) و دبیران متوسطه‌ی اول (پایه‌ی هفتم و هشتم)،
مربیان پرورشی، کتابداران مدرسه و مربیان کانون‌ها

همکار گرامی، سلام. این بسته را طوری
ساخته‌ایم که با **ده دقیقه آماده‌سازی** بتوانید
یک جلسه‌ی ۴۵ دقیقه‌ای زنده و به‌یادماندنی
داشته باشید. همه چیز رایگان است
و پخش «هدهد» در کلاس،
برای استفاده‌ی آموزشی و غیرتجاری، آزاد است.
(لطفاً فایل‌ها را با نام دیگری بازنشر نکنید.)

«دهد» در یک نگاه (برای معلم‌ها)

۱

قالب

نمایش رادیویی ماجراجویی (درام صوتی) با بخش‌های ثابت؛ هر قسمت ۱۸ تا ۲۲ دقیقه

قصه

آوا (۸ ساله) و سینا (۱۲ ساله) در خانه‌ی مادر بزرگشان، بی‌بی جان، یک قالیچه‌ی قدیمی پیدا می‌کنند. هدهد وسط قالیچه زنده می‌شود و آن‌ها را به دیدار بزرگان ایران می‌برد، چون «دیو فراموشی» دارد ۱۳ گره‌ی طلایی قالیچه را باز می‌کند. هر گره فقط وقتی دوباره طلایی می‌شود که بچه‌ها، و شنونده‌ها، **بیت آن قسمت را از حفظ بخوانند**.

قانون مهم قصه

«تاریخ را نمی‌شود عوض کرد، فقط می‌شود فهمید.» بچه‌ها در گذشته تماشاگر و همراه‌اند.

انتشار

قسمت ۱: دوشنبه ۲۰ مهر ۱۴۰۵، روز بزرگداشت حافظ؛ از ۲۹ مهر هر چهارشنبه ساعت ۱۷ به وقت تهران

فصل اول

حافظ، فردوسی، سلمان فارسی، ابن سینا، سعدی، پوراندخت، پروین اعتصامی، شیخ بهایی، مولوی، خواجه نصیرالدین طوسی، گوهرشاد، رابعه‌ی بلخی، عطار + ویژه‌ی نوروز

دقت

هر آیه و حدیث با منبع؛ هر بیت با تصحیح معتبر؛ هر افسانه با برجسب «قصه». صدای پیامبر اکرم (ص) و امامان (ع) هرگز اجرا نمی‌شود.

بخش‌های ثابت هر قسمت (و کاربرد کلاسی‌شان)

بخش	چه می‌گذرد	به درد کدام هدف کلاس می‌خورد
سرآغاز	صحنه‌ای کوتاه و مرموز از گذشته	پیش‌بینی، کنجکاوی
دهد خبر آورده	خانه‌ی بی‌بی؛ مرور قسمت قبل و «صدای شما»	مرور، پیوند جلسه‌ها
پَر بزن!	«بسم‌الله ... پَر بزن!» و سفر	— (بچه‌ها با هم می‌گویند!)
ماجرا	درام اصلی در سه پرده	درک شنیداری، همدلی، اخلاق در عمل
بیت باکس	بیت قسمت روی ریتم: یک بار با معنی، دو بار با ریتم، بار سوم با جای خالی	حفظ شعر، حس وزن، واژه
راست یا قصه؟	سه جمله؛ شنونده حدس می‌زند؛ جواب با دلیل	تفکر نقادانه ، تفاوت تاریخ و افسانه
چراغ راه	بی‌بی در ۹۰ ثانیه ماجرا را به یک آیه یا حدیث وصل می‌کند	درس‌های دینی، بی‌موعظه
چالش هدهد	مأموریت عملی هفته، ترجیحاً با یک بزرگ‌تر	تکلیف خانگی معنادار

بخش	چه می‌گذرد	به درد کدام هدف کلاس می‌خورد
رمز و قلاب	حرف رمز قسمت و سرنخ قسمت بعد	انگیزه برای جلسه‌ی بعد

۲ چطور در کلاس از «دهد» استفاده کنیم

۲.۱ پنج شیوه‌ی اجرا

شیوه	زمان	چطور	مناسب برای
۱. جلسه‌ی کامل	۴۵ دقیقه	گرم کردن + شنیدن کل قسمت با ۴ مکث + فعالیت + ارزشیابی (طرح درس بخش ۳)	فارسی، هدیه‌های آسمان، ساعت پرورشی
۲. دو جلسه‌ی کوتاه	۲ × ۲۵ دقیقه	جلسه‌ی اول: شنیدن تا پایان ماجرا و یک مکث. جلسه‌ی دوم: بیت‌باکس، راست یا قصه، فعالیت	کلاس‌هایی با زنگ کوتاه یا پایه‌های پایین
۳. کلاس معکوس	خانه + ۲۰ دقیقه	بچه‌ها با خانواده در خانه گوش می‌دهند (راهنمای پدر و مادر به خانه می‌رود)؛ در کلاس فقط بحث، «راست یا قصه؟» و فعالیت	متوسطه‌ی اول؛ کلاس‌های شلوغ
۴. صبحگاه و مراسم مدرسه	۳ تا ۵ دقیقه	پخش بخش «بیت‌باکس» در صبحگاه هفته؛ همه‌ی مدرسه با هم بیت را می‌خوانند	کل مدرسه
۵. باشگاه، کتابخانه، زنگ هنر	آزاد	«قالیچه‌ی کلاس» یا «قالیچه‌ی مدرسه»: پوستری با ۱۳ گره که هر هفته یکی طلایی می‌شود؛ نقاشی هر قسمت؛ نمایش صحنه‌ای	کتابخانه‌ی مدرسه، ساعت پرورشی، هنر

۲.۲ سازگاری با پایه‌ها

پایه	نقطه‌ی تمرکز	تغییرهای پیشنهادی
دوم و سوم	لذت شنیدن، حفظ بیت باریتم، شخصیت‌ها	مکث‌ها کوتاه‌تر؛ سؤال‌های «چه حسی داشت؟»؛ فعالیت حرکتی و نقاشی؛ نوشتن فقط یک کلمه یا یک جمله
چهارم تا ششم	معنی بیت، واژه‌های کهن، «راست یا قصه؟»	بحث دوفره؛ نوشتن کوتاه؛ نقشه‌ی سفر روی نقشه‌ی ایران و منطقه
هفتم و هشتم	تفکر نقادانه، منبع، پیوند با تاریخ و هویت	پرسش‌های «چرا این روایت باقی مانده؟»؛ مقایسه‌ی منبع‌ها؛ نوشتن استدلالی؛ نقش‌های گروهی (پژوهشگر، داور، سخنگو)

دانش‌آموزان متوسطه‌ی اول ممکن است در ابتدا «دهد» را بچگانه بدانند. با بخش «راست یا قصه؟» و سینا (شخصیت شکاکی ۱۲ ساله) شروع کنید و از آن‌ها بخواهید «داور دقت» قسمت باشند: «ببینیم سازنده‌ها جایی اشتباه کرده‌اند یا نه.» معمولاً همین آن‌ها را درگیر می‌کند.

◆ ۲.۳ نکته‌های فنی

- **فایل را از قبل دانلود کنید.** کلاس‌ها اینترنت مطمئن ندارند. فایل MP۳ در کانال‌های تلگرام، ایتا و بله، و نسخه‌ی تصویری با زیرنویس بیت‌ها در آپارات هست.
- **یک بلندگوی ساده** کافی است. صدای گوشی برای کلاس کم است.
- **زمان‌های این بسته** از پیش‌نویس فیلم‌نامه گرفته شده‌اند و ممکن است در نسخه‌ی نهایی چند ثانیه جابه‌جا شوند. یک بار پیش از کلاس، فایل را باز کنید و زمان مکث‌ها را در جدول طرح درس یادداشت کنید.
- **متن کامل هر قسمت** در سایت منتشر می‌شود؛ برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا، و برای کسانی که می‌خواهند هم‌زمان بخوانند.
- **بخش بندی (فصل‌ها):** در پلتفرم‌هایی که امکانش هست، بخش‌ها علامت خورده‌اند (ماجرا، بیت باکس، راست یا قصه؟ ...).

◆ ۲.۴ کلاس فراگیر

- **ایران همه‌ی ما:** اگر دانش‌آموزانی با زبان مادری ترکی، کردی، لری، بلوچی، عربی، ترکمنی، گیلکی یا هر زبان دیگر دارید، از آن‌ها بخواهید معنی بیت را به زبان خودشان هم بگویند. این یک امتیاز است، نه یک تفاوت.
- **تنوع مذهبی:** «هدهد» از روایت‌های مشترک و مشهور میان مسلمانان استفاده می‌کند. اگر دانش‌آموزانی از اقلیت‌های دینی دارید (مسیحی، زرتشتی، کلیمی ...)، بخش‌های ادبی و تاریخی برای همه است؛ در بخش «چراغ راه» اجازه دهید به جای ترجمه‌ی آیه، درباره‌ی ارزش مشترک (یاد گرفتن و یاد دادن) حرف بزنند. هیچ‌کس را مجبور به خواندن آیه نکنید.
- **حساسیت قسمت ۱:** شمس‌الدین می‌گوید «پدرم، خدا رحمتش کند...». اگر دانش‌آموزی پدر یا مادرش را از دست داده، از قبل حواستان باشد؛ ممکن است لحظه‌ای ساکت یا غمگین شود. لازم نیست کاری بکنید جز این که با مهربانی ادامه دهید.
- **دانش‌آموز خجالتی:** خواندن بیت در جمع **اجباری نیست**. می‌تواند در گوش هم گروهی‌اش بخواند یا بنویسد.
- **دانش‌آموزان با نیاز ویژه:** متن کامل قسمت، کارت‌های تصویری و فعالیت‌های حرکتی (دست زدن، کارت بالا بردن) کمک می‌کنند همه شریک باشند.

◆ ۲.۵ حریم بچه‌ها

- عکس یا فیلمی که چهره‌ی دانش‌آموزان در آن دیده می‌شود را در شبکه‌های اجتماعی برای «هدهد» نفرستید و برچسب نزنید.
- اگر کلاستان خواست در **#چالش_بیت_باکس** شرکت کند: فقط **صدا**؛ فقط با **رضایت‌نامه‌ی کتبی همه‌ی والدین** بچه‌هایی که صدایشان ضبط می‌شود؛ و ما فقط می‌گوییم «بچه‌های کلاس **پایه**، از استان **نام**». **اسم مدرسه گفته نمی‌شود.** متن رضایت‌نامه در بخش ۷.

طرح درس کامل ۴۵ دقیقه‌ای قسمت ۱: «پسرِ نانوا و چهارده روایت» (حافظ)

۳

مشخصات

پایه

دوم تا هشتم (با تفاوت گذاری در هر بخش)

درس‌های مرتبط

فارسی || هدیه‌های آسمان / پیام‌های آسمان | آموزش قرآن / قرآن | مطالعات اجتماعی (جزئیات در بخش ۴)

آماده‌سازی

۱۰ دقیقه

زمان پیشنهادی

از سه‌شنبه ۲۱ مهر (بعد از انتشار قسمت).

بیت

سعی نابرده در این راه به جایی نرسی
مزد اگر می‌طلبی، طاعتِ استادِ پیر

حافظ

درسِ شمس‌الدین

«درخت تو گر بار دانش بگیرد / به زیر آوری چرخ
نیلوفری را» (ناصرخسرو)

چراغ راه

«کتاب را می‌شود گم کرد، ولی چیزی که در دلت باشد، هیچ‌کس نمی‌تواند از تو بگیرد.» (حرف مادرِ بزرگ بی‌بی جان و پدرِ شمس‌الدین در قصه؛ در این قسمت چراغ راه آیه یا حدیث نیست)

اهداف

دانشی: دانش آموز در پایان جلسه می‌تواند...

- نام اصلی حافظ (شمس‌الدین محمد) و معنی لقب «حافظ» را بگوید.
- معنی ساده‌ی بیت و واژه‌ی «طاعت» (= فرمان بردن، به حرف کسی گوش دادن) را توضیح دهد.
- (پایه‌ی چهارم به بالا) معنی ساده‌ی بیتِ ناصرخسرو را که شمس‌الدین در مکتب حفظ می‌کند («درخت تو گر بار دانش بگیرد...») بگوید.

مهارتی:

- بیت را از حفظ و با ریتم بخواند.
- دست کم یک جمله‌ی «راست» و یک جمله‌ی «قصه» درباره‌ی حافظ را با دلیل از هم جدا کند.
- (پایه‌ی هفتم و هشتم) توضیح دهد چرا یک روایت بی‌سند ممکن است قرن‌ها باقی بماند.

نگرشی:

- ۷ «یاد دادن به دیگری» را به عنوان راهی برای بهتر یاد گرفتن تجربه کند.
- ۸ شعری را که از حفظ می‌کند، بی‌اجبار، به عنوان «گنجی در دل» ببیند.

◆ گنج‌واژه (روی تخته بنویسید)

تنور اجاق قدیمی در زمین که نان را به دیواره‌اش می‌چسبانند	مکتب مدرسه‌ی قدیم	سعی تلاش، زحمت	مزد پاداش کار
طاعت فرمان بردن، به حرف کسی گوش دادن	اوستا همان «استاد»، به زبان خودمانی	بار در شعر: میوه	چرخ نیلوفری آسمان آبی
حافظ کسی که چیزی را از حفظ دارد	روایت شیوه‌ی نقل و خواندن	تذکره (پایه‌ی هفتم و هشتم) کتاب‌های قدیمی درباره‌ی زندگی شاعران	

◆ وسایل

- بلندگو و فایل قسمت ۱ (از قبل دانلود شده)
- تصویر ترنج یک قالیچه‌ی ایرانی (یا یک قالیچه‌ی کوچک واقعی)
- برای هر دانش‌آموز: یک کارت **فیروزه‌ای** (راست) و یک کارت **اناری** (قصه)
- برای هر گروه (پایه‌ی چهارم تا ششم): ۷ کارت جمله (پایین)
- برگه‌ی خروج (پایین) به تعداد دانش‌آموزان
- پوستر «قالیچه‌ی کلاس» با ۱۳ گره + برجسب طلایی
- گذرنامه‌ی هدهد (برگه‌های چاپی، PDF)، یکی برای هر دانش‌آموز
- (اختیاری) کاموای قرمز برای گره زدن

◆ آماده‌سازی (۱۰ دقیقه)

- ۱ فایل را باز کنید و زمان واقعی چهار نقطه‌ی مکث را در ستون «زمان در فایل» جدول پایین یادداشت کنید.
- ۲ گنج‌واژه را روی تخته بنویسید و تصویر ترنج را آماده کنید.
- ۳ کارت‌ها و برگه‌ها را چاپ و آماده‌ی پخش کنید.

◆ جدول زمانی جلسه

زمان کلاس	مرحله	کار معلم	کار دانش‌آموز
۰۰ تا ۰۴	گرم کردن	تصویر ترنج را نشان دهید: «اگه به پرنده از وسط این قالیچه زنده بشه، اولین حرفش چیه؟» بعد دور سریع «یه چیزی که از حفظم»: اول خودتان یک بیت یا یک خط بخوانید، بعد ۴ یا ۵ داوطلب. جمله‌ی پل: «امروز با پسری آشنا می‌شیم که هم‌سن بعضی از شماست؛ صبح‌ها توی نونوایی کار می‌کنه و بعد می‌ره مکتب، ولی درسش یادش نمی‌مونه.» کارت‌های فیروزه‌ای و اناری را پخش کنید.	پیش‌بینی، خواندن یک خط از حفظ (داوطلبانه)

زمان کلاس	مرحله	کار معلم	کار دانش آموز
۲۹ تا ۴۰	شنیدن با مکث	پخش از ابتدای فایل تا حدود دقیقه‌ی ۲۰:۵۵ (پایان «رمز و قلاب»، پیش از ترانه‌ی پایانی). در چهار نقطه مکث کنید (جدول بعد). در بخش «بیت باکس» مکث نکنید؛ همراهی کنید.	گوش دادن، جواب در مکث‌ها، دست زدن و خواندن بیت، بالا بردن کارت در «راست یا قصه؟»
۳۸ تا ۳۹	فعالیت	۳ دقیقه فعالیت مشترک «یاد بده، دو بار یاد بگیر»؛ ۶ دقیقه فعالیت ویژه‌ی پایه (پایین)	کار جفتی و گروهی
۳۸ تا ۴۲	ارزشیابی	برگه‌ی خروج (ویژه‌ی هر پایه) + مشاهده با روبریک	پر کردن برگه
۴۲ تا ۴۵	جمع‌بندی و تکلیف	یک برجسب طلایی روی گره اول «قالیچه‌ی کلاس»؛ نوشتن حرف رمز در گذرنامه‌ها؛ توضیح چالش خانه	نوشتن حرف رمز؛ یادداشت چالش

نقطه‌های مکث هنگام شنیدن

زمان‌ها از پیش‌نویس فیلمنامه‌اند. ستون «زمان در فایل» را با نسخه‌ی نهایی پر کنید.

مکث	زمان تقریبی در فیلمنامه	زمان در فایل	لحظه	مدت	سؤال یا کار
۱	حدود ۰۶:۱۵		آوا می‌گوید «بسم‌الله!»، درست پیش از «پَر بزن!»	۴۵ ثانیه	«هدهد بو کشید: بوی نون تازه، گل محمدی، صدای بلبل ... حدس بزنید کجا می‌رن؟» بعد همه با هم بگویند «پَر بزن!» و پخش را ادامه دهید.
۲	حدود ۰۹:۳۰		شمس‌الدین بعد از نجوای دیو می‌گوید: «شاید من به درد این کار نمی‌خورم.»	۹۰ ثانیه	فکر کن، با بغل دستی‌ات بگو، با کلاس بگو. پایه‌های پایین: «اگه جای آوا بودی، به شمس‌الدین چی می‌گفتی؟» پایه‌های بالا: «صدای "ولش کن" توی ذهن ما چطوری حرف می‌زنه؟ تو چطوری جوابش رو می‌دی؟»
۳	حدود ۱۴:۲۰		بچه‌ها به خانه‌ی بی‌بی برمی‌گردند	۴۵ ثانیه	«پسر نونا آخرش چی شد؟ به نظرتون چرا مردم بهش "حافظ" می‌گفتن؟» (جواب را نگویند؛ چند دقیقه بعد سینا در «راست یا قصه؟» می‌گوید. اسم اصلی‌اش شمس‌الدین محمد بود.)
۴	۱۶:۵۰ تا ۱۸:۰۵		بخش «راست یا قصه؟»؛ هر بار که تیک‌تاک شروع می‌شود	۳ × ۲۰ ثانیه	پخش رانگه دارید؛ همه کارت فیروزه‌ای (راست) یا اناری (قصه) را بالا ببرند؛ بعد جواب سینا را بشنوید.

مکث	زمان تقریبی در فیلمنامه	زمان در فایل	لحظه	مدت	سؤال یا کار
—	۱۴:۴۰ تا ۱۶:۵۰		بخش «بیت باکس»	بدون مکث	دست بزنید و همراه بخوانید. در «حالا نوبت توئه!» کلاس جای خالی را بلند پر می‌کند. اگر وقت بود، یک بار دیگر همین بخش را پخش کنید.
پایان	حدود ۲۰:۵۵		بعد از حرف رمز و سرنخ قسمت بعد	—	پخش را قطع کنید (یا اگر وقت هست، بگذارید ترانه‌ی پایانی پخش شود).

♦ فعالیت‌ها (۹ دقیقه)

الف) فعالیت مشترک همه‌ی پایه‌ها: «یاد بده، دوبار یاد بگیر» | ۳ دقیقه

دانش‌آموزان دوباره دو نفر «الف» بیت را با **چهار قدم** به نفر «ب» یاد می‌دهد: (۱) معنی، (۲) ریتم با دست، (۳) پُر واک مصرع به مصرع، (۴) جای خالی. بعد جابه‌جا. یادآوری کنید: «شمس‌الدین گفت وقتی یاد می‌دی، دوبار یاد می‌گیری!»

ب) فعالیت ویژه‌ی پایه | ۶ دقیقه

پایه	فعالیت	شرح
دوم و سوم	زنجیره‌ی بیت + «گره‌ی من»	کلاس دایره می‌نشیند؛ هر نفر یک کلمه از بیت را به ترتیب می‌گوید، تا بیت کامل شود (دو دور، دور دوم تندتر!). بعد هر کس روی کاغذ یک گره‌ی بزرگ می‌کشد و یک کلمه از بیت را داخلش می‌نویسد و رنگ طلایی می‌زند.
چهارم تا ششم	تابلوی «راست یا قصه؟»	گروه‌های ۴ نفره. ۷ کارت جمله (پایین) را در سه ستون می‌چینند: راست / قصه / مطمئن نیستیم . هر گروه برای یک کارت دلیلش را به کلاس می‌گوید.
هفتم و هشتم	«پرونده‌ی سینا»	دو نفره: یک جمله از قسمت را انتخاب کنید که خودتان می‌خواهید درستی‌اش را بسنجید. بنویسید: (۱) جمله، (۲) فکر می‌کنید راست است یا قصه؟ چرا؟ (۳) کجا می‌شود بررسی‌اش کرد؟ (دیوان حافظ، کتاب تاریخ ادبیات، لغت‌نامه، دانشنامه‌ی معتبر...) یا «جواب من به دیو»: در ۳ یا ۴ سطر، جوابی بنویسید به دیوی که می‌گوید «ولش کن، فایده نداره».

کارت‌های جمله‌ی «راست یا قصه؟» (و کلید پاسخ برای معلم)

#	جمله	پاسخ
۱	«حافظ» یعنی کسی که چیزی را از حفظ دارد.	راست (لغت‌نامه‌ی دهخدا و فرهنگ عمید)
۲	حافظ در کودکی شاگرد نانا بود.	قصه (در تذکره‌های قدیمی آمده، اما سند محکمی ندارد)
۳	اسم اصلی حافظ شمس‌الدین محمد بود.	راست
۴	آرامگاه حافظ در شیراز است و «حافظیه» نام دارد.	راست
۵	هر سال ۲۰ مهر روز بزرگداشت حافظ است.	راست
۶	یک هدهد از وسط قالیچه زنده شد و بچه‌ها را به شیراز برد.	قصه (این یکی کار خود هدهد است!)

#	جمله	پاسخ
۷	شمس‌الدین در مکتبِ بیتی از ناصر خسرو حفظ می‌کرد.	قصه (این صحنه را قصه‌ی ما ساخته است؛ از درس‌های مکتبِ حافظ خبری نداریم. خودِ بیت از ناصر خسروست.)

♦ ارزشیابی (۴ دقیقه)

برگه‌ی خروج

پایه‌ی دوم و سوم	پایه‌ی چهارم تا ششم	پایه‌ی هفتم و هشتم
۱. بیت را برای هم‌گروهی‌ات بخوان. (هم‌گروهی تیک بزند: □)	۱. مصرع دوم را بنویس: «سعی ناپرده در این راه به جایی نرسی /»	۱. بیت را بنویس و واژه‌ی «طاعت» را در آن معنی کن.
۲. «سعی» در این بیت یعنی: □ تلاش □ خواب	۲. یک جمله‌ی راست و یک جمله‌ی قصه درباره‌ی حافظ بنویس.	۲. چرا قصه‌ی نانوائی با برجسب «قصه» آمده، اما هنوز تعریفش می‌کنند؟ (یک یا دو جمله)
۳. چیزی از قصه را که دوست داشتی بکش یا بنویس.	۳. جمله را کامل کن: «وقتی به کسی یاد می‌دی،»	۳. در زمانه‌ی گوش‌ها، از حفظ بودن هنوز ارزش دارد؟ یک جمله با یک دلیل.

روبریک ارزشیابی توصیفی

معیار	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	نیاز به تلاش بیشتر
حفظ بیت	کامل و روان، با ریتم	کامل، با یکی دو مکث	با کمک یک کلمه	فقط مصرع اول یا با کمک زیاد
فهم معنی	معنی بیت و «طاعت» را به زبان خودش می‌گوید	معنی کلی را می‌گوید	با کمک سؤال، معنی را می‌گوید	هنوز معنی را نمی‌گوید
راست یا قصه	دو جمله را درست جدا می‌کند و دلیل می‌آورد	درست جدا می‌کند، دلیلش کلی است	یکی را درست جدا می‌کند	هنوز تفاوت را نمی‌بیند
یاد دادن	با چهار قدم و حوصله به هم‌گروهی یاد می‌دهد	یاد می‌دهد، بی‌ترتیب	با تشویق معلم شرکت می‌کند	شرکت نمی‌کند

روبریک برای دیدن پیشرفت است، نه نمره دادن به «از حفظ بودن». هدف «هدهد» این است که حفظ کردن **مثل گنج** باشد، نه مثل امتحان.

♦ جمع‌بندی و تکلیف (۳ دقیقه)

- گره اول طلایی شد:** یک داوطلب برجسب طلایی را روی گره اول «قالیچه‌ی کلاس» می‌چسباند، و همه یک بار دیگر بیت را با هم می‌خوانند.
- حرف رمز:** «حرف رمز امروز را شنیدید؟ در گذرنامه‌تان بنویسید. کسی بلند نگوید؛ این راز ماست!»

۳ چالش خانه (همان چالش قسمت):

- بیت را همین هفته، در خانه، به یک نفر یاد بده.
- از پدر بزرگ یا مادر بزرگ (یا یک بزرگ‌تر) بپرس چه شعری از حفظ است؛ یک خطش را بنویس و جلسه‌ی بعد بیاور. خط‌ها را روی «دیوار حافظه‌ی خانواده‌ها»ی کلاس می‌چسبانیم.

۴ نامه‌ی والدین (بخش ۷) و راهنمای پدر و مادر قسمت ۱ را برای خانواده‌ها بفرستید.

♦ تفاوت‌گذاری

برای دانش‌آموزی که کمک بیشتری لازم دارد	برای دانش‌آموزی که چالش بیشتری می‌خواهد
کارت بیت با تصویر (پله برای «سعی»، جایزه برای «مزد»، معلم برای «استاد»)	پیدا کردن بیت دیگری از حافظ که در همین قسمت آمد: «ای هدهد صبا به سبا می‌فرستمت...» و مقایسه‌اش با بیت قسمت
حفظ کردن فقط مصرع اول در این جلسه، و مصرع دوم در خانه	پژوهش کوتاه: حافظیه کجاست و چه کسانی به دیدنش می‌روند؟
هم‌گروهی کمک‌کننده در فعالیت جفتی	نوشتن سه جمله‌ی «راست یا قصه؟» تازه برای هم‌کلاسی‌ها
فعالیت حرکتی (کارت بالا بردن) به جای نوشتن	توضیح «چهارده روایت» به کلاس، با کمک معلم قرآن

۴ پیوند با درس‌های مدرسه

شماره‌ی درس‌ها را عمداً نیاورده‌ایم، چون کتاب‌های درسی گاهی بازنگری می‌شوند. پیوندها را بر اساس موضوع نوشته‌ایم؛ لطفاً با کتاب همان سال پایه‌ی خودتان تطبیق دهید.

♦ ۴.۱ قسمت ۱ و درس‌های مدرسه

درس	پایه‌ها	پیوند با قسمت ۱	فعالیت پیشنهادی
فارسی (خوانداری، نوشتاری، شعر حفظی)	دوم تا هشتم	بیت حافظ، وزن شعر (با دست زدن)، واژه‌های کهن («سعی»، «مزد»، «طاعت»، «چرخ نیلوفری»، معرفی شاعر، آشنایی با ناصرخسرو (درس شمس‌الدین)، مفهوم «تخلص» (پایه‌های بالا)	حفظ بیت با چهار قدم؛ «گنج واژه»؛ نوشتن «جواب من به دیو» به عنوان تمرین نگارش
هدیه‌های آسمان	دوم تا ششم	ارزش یاد گرفتن و یاد دادن؛ احترام به معلم و قدردانی از او؛ پشتکار؛ شروع کارها با «بسم‌الله»	گفت‌وگو درباره‌ی «چراغ راه» (چیزی که در دل داریم، از ما گرفتنی نیست) و این که «یاد دادن» چه شکلهایی دارد
پیام‌های آسمان	هفتم و هشتم	ارزش علم و دانش؛ احترام به معلم؛ تلاش و پاداش آن	بحث: «سعی‌نابرده در این راه به جایی نرسی» در زندگی امروز ما یعنی چه؟

درس	پایه‌ها	پیوند با قسمت ۱	فعالیت پیشنهادی
آموزش قرآن / قرآن	دوم تا هشتم	مفهوم «حافظ» و «حافظ قرآن»؛ آشنایی ساده با «روایت‌ها»ی قرائت (پایه‌های بالا)، از جمله‌ی «راست یا قصه؟»	توضیح «چهارده روایت» با کمک معلم قرآن (پایه‌های بالا)
مطالعات اجتماعی	سوم تا هشتم	شیراز روی نقشه؛ «هفتصد سال پیش» روی خط زمان؛ مناسبت‌ها و آیین‌های ایرانی (روز بزرگداشت حافظ، فال حافظ)؛ میراث فرهنگی (حافظیه)؛ زندگی و کار در گذشته (نانوایی، مکتب)	کشیدن خط زمان کلاس و نشان دادن حافظ روی آن؛ گفت‌وگو درباره‌ی رسم‌های شعرخوانی خانواده‌ها در شهرها و قوم‌های مختلف ایران
تفکر و پژوهش	ششم	تفاوت «روایت» و «سند» در «راست یا قصه؟»	«پرونده‌ی سینا»: چطور درستی یک جمله را بسنجیم؟
تفکر و سبک زندگی	هفتم و هشتم	پشتکار، مدیریت خستگی، کمک گرفتن و کمک کردن به هم‌سالان	بحث: «فرق ول کردن با استراحت کردن»
هنر	دوم تا هشتم	نقش ترنج قالیچه، موتیف گره، تصویرسازی صحنه‌ی نانوایی	طراحی یک گره‌ی طلایی برای «قالیچه‌ی کلاس»

۴.۲ نقشه‌ی فصل: هر قسمت با کدام درس؟

#	بزرگ و عنوان	فارسی (بیت و ادب)	دینی و قرآن (جراغ راه)	مطالعات اجتماعی	ارزش محوری
۱	حافظ پسر نانا و چهارده روایت	غزل؛ «سعی نابرده در این راه به جایی نرسی»	بی‌آیه و حدیث؛ «چیزی که در دلت باشد، هیچ کس نمی‌تواند از تو بگیرد»	شیراز، حافظیه	پشتکار؛ یاد دادن؛ قدر استاد
۲	فردوسی قول سی‌ساله	شاهنامه، حماسه؛ «توانا بود هر که دانا بود»	وفای به عهد (اسراء، ۳۴)	توس، زورخانه، زبان فارسی	وفای به قول
۳	سلمان فارسی جوینده‌ای از اصفهان	مثنوی؛ «آب کم جو، تشنگی آور به دست»	بعثت؛ جست‌وجوی حقیقت؛ (جمعه، ۳)	اصفهان، راه‌های کاروانی، صدر اسلام	جست‌وجو؛ هویت ایرانی و اسلامی
۴	ابن سینا چهل بار خواندن	رباعی منسوب؛ فروتنی دانشمند	شکر (ابراهیم، ۷)	بخارا، تاریخ پزشکی	پشتکار در فهمیدن؛ شکرگزاری
۵	سعدی شعری که دور دنیا رفت	گلستان؛ «بنی آدم اعضای یکدیگرند»	حدیث همدلی مؤمنان مثل یک بدن	دمشق، سازمان ملل	همدلی؛ آشتی
۶	پوراندهخت ملکه‌ای که پل ساخت	شاهنامه؛ «مبادا ز گیتی کسی مستمند»	دادگری و نیکوکاری (نحل، ۹۰)	تیسفون و ساسانیان، طاق کسری، سکه‌ها	مسئولیت؛ رئیس خوب خدمتگزار است
۷	پروین اعتصامی لطف حق	مثنوی‌های پروین؛ «هر کجا نوری است، ز انوار خداست»	مادر موسی و نبیل (قصص، ۷)	تهران حدود نود سال پیش؛ زنان شاعر	توکل؛ مهربانی با بی‌کس‌ها؛ عذرخواهی

#	بزرگ و عنوان	فارسی (بیت و ادب)	دینی و قرآن (چراغ راه)	مطالعات اجتماعی	ارزش محوری
۸	شیخ بهایی حمام یک شمع	«برگ درختان سبز در نظر هوشیار»	نشانه‌های آفرینش (آل عمران، ۱۹۰)	اصفهان صفوی، معماری، ماه رمضان	تفکر در طبیعت؛ کنجکاوی
۹	مولوی فیل در تاریکی	مثنوی؛ «در کف هر کس اگر شمع بَدی»	«وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ» (اسراء، ۳۶)	بلخ، قونیه	گفت‌وگو؛ دیدن از نگاه دیگری
۱۰	خواجه نصیرالدین طوسی کتاب‌هایی که از آتش گریختند	گلستان؛ «علم چندان که بیشتر خوانی»	سوگند به قلم (قلم، ۱)	مراغه، رصدخانه، حمله‌ی مغول (در حد اشاره)	نوشتن؛ نگه‌داری میراث
۱۱	گوهرشاد بانوی گنبد فیروزه‌ای	گلستان؛ «نام نیکو گر بماند ز آدمی»	انفاق (بقره، ۲۶۱)؛ وقف	مشهد، هرات، معماری و کاشی	نیکوکاری ماندگار
۱۲	رابعه‌ی بلخی شعرهای گمشده‌ی بلخ	نخستین بانوی شاعر فارسی؛ «ک» محبت («خندانک»)، «مهمانک»؛ وزن شعر	سخن پاک مثل درخت پاک (ابراهیم، ۲۴)	بلخ و سامانیان؛ عید فطر و نوروز	ارزش کلمه؛ نگه‌داری میراث
۱۳	عطار سی مرغ (فینال)	منطق‌الطیر؛ «بی شک این سی مرغ آن سیمرغ بود»	«وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ» (ذاریات، ۲۱)	نیشابور	خودشناسی؛ مهربانی حتی با دشمن

نکته‌ی حساسیت: قسمت ۳ از بردگی سلمان (بالحنی آرام و بی جزئیات)، قسمت ۷ از شکستن کشتی در توفان (فقط صدای توفان و سکوت) و قسمت ۱۰ از حمله‌ی مغول (فقط در حد صدای دور) یاد می‌کند. پیش از پخش در پایه‌های پایین، خودتان یک بار گوش کنید.

۵ قالب یک صفحه‌ای طرح درس (برای همه‌ی ۱۳ قسمت)

این صفحه را چاپ کنید و برای هر قسمت پر کنید. **زمان آماده‌سازی هدف: ۱۰ دقیقه.**

قواعد ثابت برای پر کردن قالب

- **مکتب ۱** همیشه پیش از «پَر بزن!» است: کلاس با هم «بسم‌الله... پَر بزن!» می‌گوید.
- **مکتب ۲** همیشه لحظه‌ای است که دیو نجوا می‌کند یا شخصیت بزرگ در سختی است: سؤال همدلی.
- **مکتب ۴** همیشه «راست یا قصه؟» است: کارت‌های رنگی.
- **بیت با کس هرگز قطع نمی‌شود.**
- **«چراغ راه»** را کوتاه نگه دارید. همان ۹۰ ثانیه‌ی بی‌بی کافی است؛ لازم نیست درس دینی را دوباره بدهید.
- **چالش خانه** همیشه همان چالش قسمت است، تا کلاس و خانه هم صدا باشند.

قسمت _____ عنوان _____ نام بزرگ _____
پایه: _____ درس (ها): _____ تاریخ: _____ مدت: ۴۵ دقیقه

بیت قسمت: _____ / _____
چراغ راه: _____ منبع: _____
معنی ساده: _____
گنج واژه (۳ تا ۶ واژه): _____

اهداف (هر کدام یکی): _____
دانشی: دانش آموز می تواند _____
مهارتی: دانش آموز می تواند _____
نگرشی: دانش آموز _____

وسایل: _____
☐ بلندگو و فایل ☐ کارت فیروزه ای / اناری ☐ کارت های جمله ☐ برگه ی خروج ☐ پوستر قالیچه ی کلاس ☐ گذرنامه ☐

جدول زمانی
۰۵ تا ۰۵ گرم کردن: سؤال پیش بینی + «یه چیزی که از حفظم» / مرور بیت قبل
۰۵ تا ۲۹ شنیدن با مکت (تا پایان «رمز و قلاب»):
مکت ۱ پیش از «پر بزن!» پیش بینی: _____
مکت ۲ نجوای دیو / لحظه ی سخت «اگه جای ... بودی؟»
مکت ۳ برگشت به خانه «... آخرش چی شد؟»
مکت ۴ «راست یا قصه؟» کارت ها بالا!
بیت باکس بدون مکت؛ همراه بخوانید
۲۹ تا ۳۸ فعالیت: ۳ دقیقه «یاد بده، دو بار یاد بگیر» + ۶ دقیقه ویژه ی پایه:
☐ زنجیره ی بیت ☐ تابلوی راست یا قصه ☐ پرونده ی سینا ☐
۳۸ تا ۴۲ ارزشیابی: برگه ی خروج (۳ پرسش) + روبریک
۴۲ تا ۴۵ جمع بندی: گره طلایی روی پوستر | حرف رمز در گذرنامه
۱. _____ ۲. _____ ۳. _____
چالش خانه: _____

کارت های «راست یا قصه؟» (۵ تا ۷ جمله)
۱. _____ راست ☐ قصه ☐ دلیل/منبع: _____
۲. _____ راست ☐ قصه ☐ دلیل/منبع: _____

حواسم باشد
نکته ی حساس این قسمت: _____
دانش آموزی که کمک بیشتر می خواهد: _____ چالش بیشتر: _____

بعد از جلسه (۲ دقیقه)
چه کار کرد: _____ چه کار نکرد: _____
چند نفر بیت را از حفظ خواندند؟ _____ از _____ (اختیاری) فرم بازخورد معلم «هدهد»: _____ لینک

۶ برگه‌های چاپی برای کلاس

برگه‌های چاپی (PDF)، برای چاپ روی A۴:

برگه	کاربرد در کلاس
گذرنامه‌ی هدهد	هر دانش‌آموز یکی؛ ثبت حرف رمز هر قسمت با مهر معلم
کارت‌های بزرگان	نمایش روی تابلو؛ بازی حافظه؛ معرفی بزرگ هر هفته
رنگ‌آمیزی قسمت ۱	فعالیت پایه‌های دوم و سوم؛ زنگ هنر
برگه‌ی بازی قسمت ۱	تکلیف خانه یا فعالیت جایگزین برای کلاس‌هایی که وقت بیشتری دارند
نشانک‌های کتاب	جایزه‌ی کوچک کلاس؛ یا کارگاه «گره‌ی انار» (نوشتن بیت روی نشانک)
گواهی‌نامه‌ی یار هدهد	پایان فصل، برای کسانی که جمله‌ی رمز را کامل کنند

آن چه خودتان بسازید (ساده):

- کارت‌های فیروزه‌ای و اناری: مقوای رنگی، ۱۰ × ۱۰ سانتی‌متر، روی یکی «راست» و روی دیگری «قصه».
- پوستر «قالیچه‌ی کلاس»: یک مستطیل بزرگ با حاشیه‌ی ۱۳ گره‌ی خالی و ترنجی در وسط با هدهد. هر هفته یک برجسب طلایی.
- «دیوار حافظه‌ی خانواده‌ها»: گوشه‌ای از کلاس که خط‌های شعری را که بچه‌ها از بزرگ‌ترهایشان آورده‌اند، رویش می‌چسبانید.

۷ نامه به والدین و رضایت‌نامه‌ی ضبط کلاسی

۷.۱ نامه‌ی کوتاه به والدین (برای گروه کلاس یا برگه‌ی چاپی)

والدین گرامی، سلام.

این هفته در کلاس با قسمت اول پادکست رایگان «هدهد» کار کردیم: قصه‌ی کودکی حافظ، آن طور که در قصه‌ها آمده: پسری که در نانواپی کار می‌کرد و با همه‌ی خستگی، درسش را رها نکرد. بچه‌ها این بیت را یاد گرفتند:

«سعی نابرده در این راه به جایی نرسی / مزد اگر می‌طلبی، طاعت استاد پُتر»

چالش این هفته در خانه: فرزندان بیت را به یکی از اعضای خانواده یاد بدهد، و از پدر بزرگ یا مادر بزرگ بپرسد چه شعری از حفظ‌اند و یک خطش را به کلاس بیاورد.

قسمت کامل و «راهنمای پدر و مادر» (با سؤال‌هایی برای سرشام) در این کانال است: [لینک](#)

قسمت‌های بعدی هر چهارشنبه ساعت ۱۷ منتشر می‌شوند.

با سپاس، [نام معلم](#)

♦ ۷.۲ رضایت‌نامه‌ی ضبط صدای دانش‌آموز برای #چالش_بیت‌باکس (کلاسی)

فقط در صورتی لازم است که کلاس بخواهد صدای جمعی‌اش را برای «هدهد» بفرستد. برای هر دانش‌آموزی که صدایش ضبط می‌شود، یک برگه.

رضایت‌نامه‌ی ولی برای ضبط و پخش صدای دانش‌آموز | پادکست «هدهد»

اینجانب..... ولی دانش‌آموز..... (اسم کوچک)، پایه‌ی.....، موافقم که:

- ☐ صدای فرزندم در یک ضبط جمعی کلاسی (خواندن بیت قسمت) شرکت داشته باشد؛
☐ این صدا در پادکست «هدهد» و صفحه‌ها و کانال‌های رسمی آن، فقط به صورت صوتی پخش شود.

می‌دانم که:

- در پخش فقط گفته می‌شود «بچه‌های کلاس پایه»، از استان نام استان». نام فرزندم، نام مدرسه و تصویر هیچ دانش‌آموزی منتشر نمی‌شود.
- صدا در هیچ تبلیغ تجاری به کار نمی‌رود و به هیچ شخص یا سازمان دیگری داده نمی‌شود.
- هر زمان بخواهم، می‌توانم از طریق معلم رضایتم را پس بگیرم؛ «هدهد» فایل را از آرشیو و پست‌های خود حذف می‌کند و تا جایی که از نظر فنی ممکن است، از قسمت‌های منتشرشده هم برمی‌دارد.
- اگر رضایت ندهم، فرزندم در همان فعالیت نقش دیگری می‌گیرد و از کلاس کنار گذاشته نمی‌شود.

تاریخ:..... | امضای ولی:.....

هدده

قصه‌ی ما به سر رسید... هدده به خونه‌ش رسید!

یک بزرگ، یک بیت، یک چراغ

